

До разової спеціалізованої
вченої ради PhD 12471
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка
(46027, вул. М. Кривоноса, м. Тернопіль)

Рецензія

Древницького Юрія Романовича,

кандидата історичних наук, доцента, про дисертацію

**Танавського Ігоря Павловича «Україна і Турецька Республіка: еволюція
міждержавних відносин (1991–2021 рр.)», подану на здобуття наукового**

ступеня доктора філософії

за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

в галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Актуальність теми. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного історичного осмислення динаміки взаємовідносин між Україною та Турецькою Республікою, які за тридцять років пройшли складний шлях від встановлення дипломатичних контактів до стратегічного партнерства. У контексті сучасної дестабілізації глобальної системи безпеки та триваючої російської агресії, турецький вектор зовнішньої політики України набуває критичного значення як один із ключових чинників забезпечення стабільності в Чорноморському регіоні. Потреба у вивченні досвіду міждержавної взаємодії диктується також трансформацією Туреччини в потужного регіонального лідера, чия позиція щодо територіальної цілісності України, підтримки кримськотатарського народу та військово-технічного співробітництва безпосередньо впливає на національні інтереси нашої держави.

Наукова значущість роботи підсилюється недостатнім рівнем узагальнення новітнього етапу українсько-турецьких відносин (2014–2021 рр.) у вітчизняній історіографії, коли співпраця перейшла у площину практичної реалізації масштабних безпекових та енергетичних проєктів. Поглиблений аналіз еволюції політичного діалогу, економічних зв'язків та гуманітарних

контактів дозволяє не лише виявити закономірності формування двостороннього союзу, а й виробити стратегічні рекомендації для оптимізації зовнішньополітичного курсу України. Дослідження цієї тематики є вкрай своєчасним для розуміння ролі потуг у сучасній архітектурі міжнародних відносин та визначення перспектив інтеграції України до європейських і євроатлантичних безпекових структур через регіональні партнерства.

Оцінка наукового рівня роботи. Науковий рівень представленої дисертації характеризується значним ступенем теоретичного узагальнення та глибиною емпіричного аналізу. Робота є логічно завершеним дослідженням, у якому розв'язано важливе наукове завдання — комплексно реконструйовано процес еволюції відносин між Україною та Туреччиною у 1991–2021 рр.

Автор успішно застосував міждисциплінарний підхід, поєднавши традиційні історичні методи (історико-системний, історико-порівняльний) з інструментарієм теорії міжнародних відносин (зокрема, концепцій неореалізму та неолібералізму). Це дозволило не просто зафіксувати хронологію подій, а й виявити глибинні детермінанти, що впливали на зміну векторів співпраці.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що в ньому вперше здійснено комплексне й цілісне дослідження еволюції міждержавних відносин між Україною та Турецькою Республікою у 1991–2021 рр. на основі широкого кола джерел, проаналізовано особливості формування договірно-правової бази двосторонніх відносин і визначено її роль у становленні стратегічного партнерства, а також виявлено й систематизовано ключові чинники, що впливали на динаміку українсько-турецької взаємодії, зокрема геополітичні, безпекові, економічні та гуманітарні; поглиблено аналіз трансформації цих відносин після 2014 р. у контексті анексії Криму та російсько-української війни, уточнено періодизацію українсько-турецьких відносин з урахуванням змін міжнародного середовища, регіональних безпекових викликів і внутрішньополітичних трансформацій обох держав, а також розширено вивчення історичного досвіду двосторонньої взаємодії та визначено його значення для сучасної зовнішньої політики України у

Чорноморському регіоні; набуло подальшого розвитку дослідження політико-безпекових відносин у нових геополітичних реаліях, ролі кримськотатарського чинника у формуванні політичного діалогу між державами, а також аналіз культурної дипломатії, освітньо-наукового співробітництва як важливих інструментів формування стійкої системи двосторонніх контактів.

Науковий рівень підтверджується залученням широкого масиву джерел, значна частина яких вперше вводиться у науковий обіг. Автор опрацював матеріали державних архівів, тексти міждержавних угод, офіційні звіти міністерств оборони та закордонних справ обох країн. Особливої цінності роботі додає використання іншомовних джерел (турецькою та англійською мовами), що забезпечує об'єктивність та репрезентативність висновків.

Кожна теза автора підкріплена конкретними фактами та статистичними даними. Зокрема, переконливо доведено перехід від «партнерства на папері» до реальної безпекової взаємодії після 2014 року. Автор демонструє високий рівень критичного мислення, аналізуючи не лише здобутки, а й проблемні аспекти (зокрема, тривалий процес узгодження зони вільної торгівлі та балансування Туреччини між Україною та РФ).

Структура роботи відповідає поставленій меті та завданням. Кожен розділ завершується чіткими проміжними висновками, які логічно підводять до загальних результатів дослідження. Виклад матеріалу характеризується академічною грамотністю, чіткістю формулювань та дотриманням наукового стилю.

Робота не є компілятивною; автор пропонує власну авторську періодизацію та висвітлює малодосліджені аспекти, як-от роль науково-технічної співпраці та гуманітарних проектів у зміцненні міждержавних зв'язків.

Дискусійні положення та зауваження. Оцінюючи позитивно науковий рівень та ґрунтовність проведеного дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі дискусійні положення та зауваження, які не применшують загального значення роботи, проте потребують додаткових пояснень:

1. Автор пропонує ґрунтовну періодизацію еволюції відносин, проте дискусійним видається визначення межі першого етапу (1991–2004 рр.). На нашу думку, події «Помаранчевої революції» в Україні та прихід до влади Партії справедливості та розвитку у Туреччині (2002 р.) мали різновекторний вплив. Було б доцільно детальніше аргументувати, чому саме 2004 рік обрано як рубіжний, враховуючи зміну парадигми зовнішньої політики Туреччини («нуль проблем із сусідами») ще до 2004 року.

2. У третьому розділі, присвяченому економічній співпраці, значна увага приділяється транзитним можливостям України та Туреччини. Проте в роботі недостатньо повно відображена конкурентна складова у відносинах щодо проектів газогонів у Чорноморському регіоні (зокрема, вплив «Блакитного потоку» та пізніше «Турецького потоку» на транзитну роль України). Дискусійним є питання, наскільки енергетичні інтереси Туреччини у відносинах з РФ обмежували її стратегічне маневрування у співпраці з Україною до 2014 року.

3. Автор слушно визначає кримськотатарський фактор як місток між державами. Водночас, у контексті аналізу подій після 2014 року, варто було б глибше проаналізувати дискурс турецької влади щодо «кримської платформи» та балансування між офіційним невизнанням анексії Криму та збереженням широких економічних зв'язків з Російською Федерацією. Більш детального висвітлення потребує також питання внутрішнього впливу кримськотатарської діаспори безпосередньо на прийняття рішень у турецькому МЗС.

4. Досліджуючи новітній етап (2014–2021 рр.), автор акцентує увагу на успіхах у галузі БПЛА та двигунобудування. Проте поза межами глибокого аналізу залишилися потенційні ризики надмірної залежності України від турецьких технологій у певних сегментах оборонного комплексу. Було б цікаво почути думку автора щодо того, наскільки це партнерство є паритетним з точки зору передачі технологій (know-how), а не лише купівлі готових зразків чи комплектуючих.

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та свідчать про перспективність подальших розвідок у цьому напрямку.

Відповідність роботи встановленим вимогам. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, що пред'являються до наукових досліджень для здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»). Усі положення, які були представлені на захист, є науково обґрунтованими, містять елементи наукової новизни та знаходять підтвердження в процесі дослідження. Автор вдало реалізував поставлену мсту та визначені завдання, аргументовано та ґрунтовно викладаючи матеріал. Основні положення роботи логічно і послідовно представлені у висновках дисертації, а назва дослідження повного мірою відповідає його меті, структурі та змісту. Дисертація Танавського Ігоря Павловича «Україна і Турецька Республіка: еволюція міждержавних відносин (1991–2021 рр.)» є завершеним науковим дослідженням, яке робить значний внесок у вивчення українського парламентаризму. Окреслені автором наукові положення та висновки є актуальними, логічно побудованими та підтвердженими достовірними джерелами. Ураховуючи високу наукову новизну та обґрунтованість результатів дослідження, а також відповідність вимогам до дисертацій, автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

На основі проведеного аналізу та оцінки дисертації, я, як рецензент, підтримую рішення про присудження Танавському Ігорю Павловичу наукового ступеня доктора філософії. В цілому, дисертація є актуальним і важливим дослідженням. Автор демонструє не лише глибоке знання джерел і літератури, але й здатність до самостійної наукової роботи, а також до здійснення об'єктивного та системного аналізу складних історичних процесів.

Загальний висновок. Дисертація відповідає вимогам, які ставляться до наукових кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, згідно з «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року Танавський Ігор Павлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

Рецензент

кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Юрій ДРЕВНІЦЬКИЙ

Підпис
Засвідчую:
Начальник відділу кадрів

М. Танай